



Людмила Филипова

АНАТОМИЯ

НА ИЛЮЗИИТЕ

enthusiast

Людмила Филипова
АНАТОМИЯ НА ИЛЮЗИИТЕ

- © Людмила Филипова, *автор*, 2018
- © Небойша Зорич, *дизайн на корицата*, 2018
- © Фетхи Карадуман, *снимка на автора*, 2018
www.fethikaraduman.com
- © „Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД, 2018

Enthusiast
An Imprint of Alto Communications & Publishing Ltd.

ISBN 978-619-164-275-5

Людмила Филипова

АНАТОМИЯ

НА ИЛЮЗИИТЕ

enthusiast

София, 2018

На майка ми, която ме окрили да довърши
този роман, когато се съмнявах, и ми показа
колко силен може да остане човекът дори
когато посреща смъртта.

На баща ми, дядо ми и баба ми, които си
отидоха, преди да разкажат...

БЕЛЕЖКИ

Всички прилики между героите и случките в този роман с реални лица и събития са случайни.

Авторката е използвала секретни документи, до които е имала достъп; медийни материали; анализи; доклади; записки от личния архив и мемоарите на Гриша Филипов, министър-председател на България в 74-тото правителство (1981 – 1986) и народен представител в V (1966 – 1971), VI (1971 – 1976), VII (1976 – 1981), VIII (1981 – 1986) и IX (1986 – 1990)

Народно събрание; интервюта, които е правила, и проучвания.

Романът съдържа също художествена измислица, автобиографични елементи и исторически събития. Авторката споделя, че 12 години след издаването на романа може спокойно да заяви, че е станала писател, защото е изпитвала нуждата да разкаже тази история. Преживяното от героинята Анна Вертова не е биографично (както често се приема), но съдържа елементи, които отговарят на профила на авторката.

ПРОЛОГ

- А ти кой си?*
- Нима си ме забравила?*
- Познавам лицето ти, но теб не.*
- Винаги става така... Онези, чиито лица знаем най-добре, най-малко познаваме.*
- Днес е Коледа, дядо... Казват, че на Коледа стават чудеса. Върни се при мен!*
- Но, скъпа, аз не съм виждал Коледа...*

ЧАСТ ПЪРВА

Откъдето и да започна, все тук ще се върна...

Потърсих начало, миговете, които промениха неговата, нейната съдба и хода на Историята. Дори в момента аз и вие сме в някои от онези съдбовни моменти, които могат да ни претворят, ако ги усетим и изживеем. Животът не е нищо друго, освен огърлица от усетени мигове без ред. Някои от нас съумяват да ги използват, случайно или не. Други цял живот съществуват в миналото и бъдещето и все се разминават със сърцето си.

Но няма още докато сме в мига, можем да осъзнаем смисъла, който крие той? И трябва ли?

Мисля, че всичко започна в един зимен следобед...

Онова, което ни се случва в детството, е обагрено в краски, които след години не можем да си спомним в детайли – събитията, да, но не и цветовете. Не и същите.

Вярвам, че ще успея да разкажа историята, както е била. Героите са реални. Техните сенки дори в момента са сред нас. Всички имена съм променила.

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ ОТ АНАТОМИЯТА НА ИЛЮЗИИТЕ

1

Всяка илюзия започва отнякъде. Няма състояние без начало. Но обикновено не усеждаме кога ни връхлита. Просто един ден знаем, че е там...

Снегът се сипеше тихо като перушина под воал от лунно сияние сякаш в измислен театрален декор. Струваше ми се, че има нещо приказно във всеки първи сняг. Когато познатото е сменило формата си, а бялото не допуска нощта да погълне изживения ден.

В този момент името ми бе Анна Вертова. Бях на осем и вярвах, че съм принцеса от омагьосан свят. И както във всяка приказка щеше да дойде денят, в който и магията около мен щеше да се разтури. И аз щях да съм свободна. А свободата за мен означаваше да мога да напусна златния дворец, в който бях заключена, когато пожелаей, да се срещам с когото пожелаей, да не ми подстригват бретона на черта, да имам дълга коса под кръста, да нося сутиен, да си лакирам ноктите и да срещна своя принц, разбира се. Какво друго... Мечтаех да рисувам светове с ноти и вече композирах собствени мелодии на пианото си. Баща ми все настояваше, че трябва да стана художник, защото той не бе успял. Това бе резервната ми мечта. Щом я чуеше, мама му казваше: „Господи, само не художник!“. Не знаех кой е Господ, но наскоро бях гледала филма „Супермен“, в чийто главен герой се бях влюбила на момента.

Тайно си представях, че той ме пази. Когато ме беше страх от нещо, молех го наум да ми помогне. Иначе в тези дни се задоволявах да си играя на добра магьосница с кодово име Анна от Солените пиперени планини.

Точно на това се правех в онзи следобед, докато пътувах в черната лимузина и наблюдавах как прозрачните кристали танцуваха във въздуха и отразяваха оранжевия цвят на уличните лампи. Нямаше вятър да разиграва короните на дърветата, само мек хлад, който галеше скрежа по витошките поляни.

Мерцедесът се движеше бавно по прясно натрупалия хрупкав сняг на Панорамния път в Бояна. Не бързаше, защото павираната улица бе тясна и така криволичеше, че лесно можеше да се натъкне на идваща насреща кола. Беше 22 декември 1979 година. Същия ден в Резиденция „Бояна“ организираха тържество, чийто главен герой бе най-известният старец в целия свят – онзи с дългата бяла брада. Във времето, в което започва тази история, той се наричаше Дядо Мраз. На този ден в Резиденцията се събираха неколцина деца и внуци на известни държавни лидери и партийни величия, за да получат своите подаръци. Възрастовата граница бе между 3 и 14 години. Всъщност по-големите вече не бяха деца. За тях се правеха други веселби. Далеч по-впечатляващи. Няколко дни по-късно семействата от тъй наречената днес комунистическа номенклатура отпътуваха към зимните курорти, резиденциите и бившите царски дворци. Там посрещаха Новата година в пищна обстановка, отговаряща на всеки техен каприз. Тези, които живееха извън заградената с висока ограда местност в Бояна, ги наричаха „номенклатурата“. Светът им бе само за избрани лидери – избрани незнайно кога, от кого и как – и за техните семейства.

Мерцедесът спря пред висока сграда от бял мрамор и угаси светлините. Снегът продължаваше да се сипе тежко в бялата нощ.

Един от портиерите грабна чадър и се втурна по червения килим да отвори вратата на колата. Скрежът изскърца под обувките му, когато даде път на момиченце на около 8 години, с бухнала червена рокля и агнешко кожухче. Дълги рижи букли обримчваха личицето, на което грееха големи сини очи и жизнерадостна усмивка. Най-сетне бе дошъл дългоочакваният момент, когато Дядо Мраз щеше да раздаде подаръците си. Днес щеше да се види с всичките си другарчета, а после вероятно щяха да отидат в почивната станция във Велинград, за да играят безгрижно и да карат ски.

Червенокосото момиченце хукна по тържествения килим към входната врата, а след него изплашен полетя и шофьорът, в ужас да не изгуби отново малката палавница. За миг през ума му прелетяха всички случаи, в които тя бе изчезвала, а сърцето на старата Василка – нейната бавачка, бе на път да се пръсне. „Ами ако наистина съм я изгубила? – мислеше си тя. – Какво ще кажа на родителите ѝ? Ами ако разбере дядо ѝ? Министър-председателят!“ Веднъж дори бяха викнали милиция, за да я търси. Мислеха, че се е удавила. А тя се скрила и пуснала чехлите си да плуват на повърхността на басейна, близо до вилата им. Василка ги видяла и, естествено, припаднала от ужас, че внучето си е отишло по нейна вина. Знаеше, че за подобно провинение можеха да я изпратят в затвора или... Но това бе и целта на малката хитруша – възрастните да се притесняват до смърт, докато тя се кикоти и ги наблюдава от прикритието си.

Шофьорът Иван бързо я догони. Влязоха заедно в огромната мраморна сграда. В лявото ѝ крило бяха наредили новогодишна украса и маса с лакомства. В центъра на залата имаше висока колкото двуетажна къща елха, отрупана с невъобразими играчки. В основата на дървото чакаха двайсетина подаръка. Мъж, облечен в червено и бяло, стоеше до елхата и размахваше изкуствена бяла брада, докато подвикваше след дечицата. А те тичаха около него. Малките дори не го забелязваха. За тях това бе обичайно събитие. Знаеха,

че скоро щеше да засвири музика, бавачките им щяха да ги подредят отстрани и онзи с брадата щеше да започне да ги привиква едно по едно, за да им раздаде грижливо надписаните от родителите им подаръци.

Децата бяха синове, дъщери и внуци на най-видните партийни дейци.

Докато малките се гонеха из мраморната зала, приготвена за пиршеството им, зад кулисите кипеше суматоха.

Борис, слабо момче с дълбок замислен поглед, неприсъщ за четиринайсетгодишен, тъкмо влизаше задъхан през задната врата. Беше закъснял.

Озърташе се във всички посоки, за да е сигурен, че баща му няма да го види. Стомахът му се беше свил на топка от страх, лицето му бе пребледняло, а гъстата му черна коса бе слепена на замръзнали кичури. Носеше тежки гумени ботуши и късо кожено яке.

Новогодишното тържество щеше да започне всеки момент, а той не бе готов. Беше толкова замислен, че не гледаше в краката си, спъна се и падна. Ботушите му бяха един номер по-големи от стъпалата. Други нямаше в кварталния магазин.

Момчето вдигна лице от пода. На метър от него се извисяваха два дълги женски крака в черни мрежести чорапи. Скриваше ги тежка бяла рокля. Борис плъзна поглед нагоре – това беше Снежанка. Тя припряно приглади черните си коси, сложи си корона от стъклени мъниста и хукна към залата.

Да можеше строгият баща на Борис да го види отнякъде. Месеци наред синът му го молеше да уреди участието му в тържеството. А днес за малко да провали всичко сам-самичък. Зениците му се уголемиха и той стисна клепачи.

Бе тръгнал часове по-рано. Искаше да стигне първи, да докосне елхата, да зърне Дядо Мраз, да помирише с поглед празничната нощ и да притвори очи, за да види себе си в нея. Бе чакал автобуса от София за Бояна близо час, след което тича с всички сили в снега чак до Резиденцията.

Възрастните понякога забравят колко силно може да копнее за мечтите си детското сърце.

Бащата на Борис бе дошъл от провинцията в София преди две десетилетия и няколко години по-късно се бе оженил за майка му Тиана, дъщеря на пенсиониран военен. Днес той работеше като охрана на членове на ЦК на БКП*. Доколкото бе известно на Борис, той бе завършил школата за следователи и разузнавачи в Симеоново, но въпреки това по някаква причина не се бе развил в йерархията на ДС. Вероятно защото винаги бе доволен от онова, което имаше, и нямаше желание да постига повече. Гладната амбиция не му бе присъща.

Борис се приближи към завесите, които го дележаха от тържествената зала, и надникна внимателно. По детски той все пак съзнаваше, че с баща му са различни. Семейството им бе от етноса на така наречените български турци. Баща му, Апостол Буков, бе сменил името си доброволно още през 1970 г., но никога не говореше по тази тема вкъщи. Борис знаеше, че баща му се е родил с името Джемал Фехимов, а Борис – като Баръш Фехимов. Но тези имена се използват само вкъщи. А с годините спряха да ги изговарят и там, до степен, в която дори в мислите си Баръш наричаше себе си Борис. В дома им не се споменаваха и думата „религия“, затова Борис израсна без каквато и да било нужда от религиозно самоопределяне.

Момчето се гордеше с баща си, понеже разбираше колко много е постигнал въпреки произхода си. Защото, макар и негласно, различните оставаха различни и не се приемаха лесно от обществото. За турския етнос в България ситуацията беше още по-трудна след петте века османско робство, което българите считаха за най-тежкия период в историята си. Разбира се, не бяха склонни да го забравят и много от тях все още смятаха дори съвременните турци отговорни за теглата на средновековна и възрожденска България.

* Централен комитет на Българската комунистическа партия, която е на власт до ноември 1989 г.

Но етносът на Борис не бе единственият, който го отличаваше в тези години. Той бе различен и в училище и изпъкваше сред съучениците си. Умът му работеше бързо и беше остър като бръснач. Растеше една глава по-висок от останалите, а раменете му бяха силни като на плувец. Но макар да бе вече юноша, сърцето му беше като на наивно дете, защото никога не бе мачкано в димните челюсти на болката, никога не бе галено от леден вятър в руините на илюзиите и никога не бе обичало.

Борис живееше в желязната клетка на бащината дисциплина, застлана с перушина от майчина обич и грижа. Мечтаеше да стане инженер и да строи ракети, с които да превари американците. За тях не знаеше друго, освен че са глупави, макар все да изглеждаше, че са по-добри. Знаеше, че живеят далеч и е по-добре да ги мрази.

Следвайки мечтите си, той беше на път да завърши математическата гимназия с пълно отличие. Изучаваше руски и английски език, свиреше добре на китара и пееше така, че всички момичета от класа се изчервяваха, като го видеха. Чертите му не бяха симетрични, но всеки намираше лицето му за хубаво. Вероятно заради погледа – винаги строг и замислен. Борис разсъждаваше над всичко, което му се случваше, над хората, дори над сънищата. А баща му не харесваше, когато синът му яхваше вятъра и започваше да си фантазира. Възпитаваше го с твърда ръка, защото не би позволил синът му да се превърне в лигльо, недостоен да носи името Буков, неспособен да намери мястото си в живота. Апостол знаеше, че пътят напред е труден, беше наясно със съдбоносните промени, които предстояха в държавата, и се надяваше да подготви Борис за тях, като го направи силен и борбен.

Днес щеше да бъде първата Нова година на Борис в Резиденция „Бояна“. А момчето вярваше, че там идваше единственият истински Дядо Мраз. Представяше си, че ако го види веднъж, само веднъж, това ще му стигне за цял живот вяра в

чудесата. Затова вече цял месец заспиваше с мечтата за предстоящия миг. Беше решил, че без тях, чудесата, животът сигурно е много сив и в него остават само уроците и бакалията, където помагаше с работата на майка си.

Тази вечер трябваше да свири на китара за избраните деца и да изпее няколко песни. Коледни песни не се пееха по това време, само новогодишни, руски и детски. Надя Алексиева бе организатор на събитието. Тя отговаряше за детските мероприятия както през зимата, така и през юни, когато децата биваха изпращани в „Евксиноград“*. Родителите им идваха чак през юли или август, а дотогава децата бяха заедно във Вила 158 (така наричаха една от луксозните почивни станции в комплекса), гледани от своите бавачки. Надя организираше забавления и кратки представления с участието на малчуганите.

В официалната програма за новогодишния ден не бе предвидено да се свири на китара, но баща му настояваше, а Надя просто не можа да му откаже. На четиресет и неомъжена, тя лесно се поддаваше на подобни любезни молби, отправени от красавци като Апостол Буков.

Борис се зарадва на новината по детски. Дали защото никога досега не бе виждал толкова истински Дядо Мраз, толкова голяма елха, отрупана с подаръци, или защото още не бе изживял своето детство? Всъщност той бе едва на четири години, когато за пръв и последен път видя Дядо Мраз. Спомняше си съвсем ясно как старецът влезе, седна в центъра на хола им, извади пакет и извика момчето по име. Най-учудващо бе, че белобрадият беше наясно не само с почти всички пакости, сътворени през годината, но и с постиженията на детето. Това бе паметен миг... До момента, в който разбра за измамата. Откри костюма на шишкавия старец в гардероба.

Борис отдавна бе изоставил игрите. Започна да учи още на шест, а от седемгодишна възраст помагаше в бакалията, в коя-

* Местност близо до Варна, създадена още от цар Борис. В нея се намират царският летен дворец, няколко резиденции и огромен парк с уникална флора и фауна.

то работеше майка му. Когато навърши осем, майка му заболя от тежка болест, непонятна за Борис. Бе още млада – само на четирийсет. И докато връстниците му играеха на стражари и апаши, на ластик, народна топка, дама, записваха диско хитове с касетофон на касетки, събираха кестени и хартия за джобни, гледаха веднъж в седмицата руска или сръбска телевизия, пазеха фасове за училищния пушком – най-модерното място, играеха със стъклени топчета, слагаха монети по трамвайните релси, за да се сплескат, ходеха на бригада, играеха на фунийки, събираха салфетки или замеряха минавачи с вода или яйца от балконите си – той, Борис, се грижеше за майка си и смяташе рестото от покупките на съседите. Можеше и да не работи, защото баща му получаваше добра заплата, но родителите му вярваха, че трудът най-добре възпитава момчетата.

Борис пропускаше игрите, но отговорностите не му тежаха. Имаше онова невероятно умение да придава смисъл на всичко, което правеше, като го облича в история. Така например, докато продаваше в магазина, си играеше на бързи сметки и човешки съдби. Търсеше логиката във всеки детайл, дори в човешките мимики. В бакалията влизаха различни хора от квартала, а Борис следеше житейските им драми и поведение, разсъждаваше над тях и вярваше, че се учи от чуждите грешки.

Людмила Филипова
АНАТОМИЯ НА ИЛЮЗИИТЕ

Редактор *Илияна Бенова*
Коректор *Роси Драгнева*
Дизайн на корицата *Небойша Зорич*
Предпечат *Десислава Борисова*

Българска. Четвърто издание.
Формат 60x90/16
Печатни коли 31

ISBN 978-619-164-275-5

Издава

enthusiast

Запазена марка
на „Алто комуникейшънс енд пбблишинг“ ООД

София, ул. „Кракра“ № 20
тел. 02/ 943 87 16
e-mail: office@enthusiast.bg

Книгите на „Ентусиаст“ може да закупите с отстъпка
от www.bookstore.enthusiast.bg



Печат АЛИАНС ПРИНТ

Една от най-знаковите книги за българския преход, „Анатомия на илюзиите“, получи заслужено внимание през годините и се превърна в един от най-четените и преиздавани български романи. Дванайсет години след първото издание на дебютния роман на Людмила Филипова, той излиза с поредно, обновено и допълнено издание.

Два свята, разделени от стена.
Два живота, които не могат да бъдат едно.
Две съдби, толкова различни и толкова еднакви.

„Анатомия на илюзиите“ е посветена на годините малко преди и след падането на комунизма в България, на това „преди и сега“, обозначаващо началото на прехода.

Това е една книга - дисекция на съвремението, в която Людмила Филипова разкрива истините за две икономически системи, изградени върху много мечти, но и много илюзии; за любовта, страстите и болката; за човешката мотивация и тайната на успеха, за стремежите и безскрупулността и силите, които ги движат и рушат.

Какво се случва с копнежите на сърцето, които умишлено задушаваме, вместо да последваме? Какво ни прави хора или мъртви души? Кои са личностите, които сътвориха съвременния свят и каква бе цената за изграждането му?

„Анатомия на илюзиите“ отговаря на тези и много други въпроси, разказвайки историята на Анна и Борис – момче и момиче на прага на осъзнатия живот, които се сблъскват с редица мечти и разочарования по пътя към зрелостта.

Това е роман за силните и слабите, за различните.

www.enthusiast.bg



9

7 8 6 1 9 1 6 4 2 7 5 5

Цена: 20.00 лв.